

Vsi imajo radi emodžije!

- Množično sprejemanje emodžijev lahko v mnogih pogledih razumemo kot vrnitev k bolj arhaičnemu sistemu pisanja, ki se opira na vizualne znake namesto na zapleten jezik
- Zakaj so emodžiji zamenjali emotikone
- Malo verjetno je, da bo prišel dan, ko bodo emodžiji postali polnopraven pisni sistem

Tekst: **Aleksander Sotov**

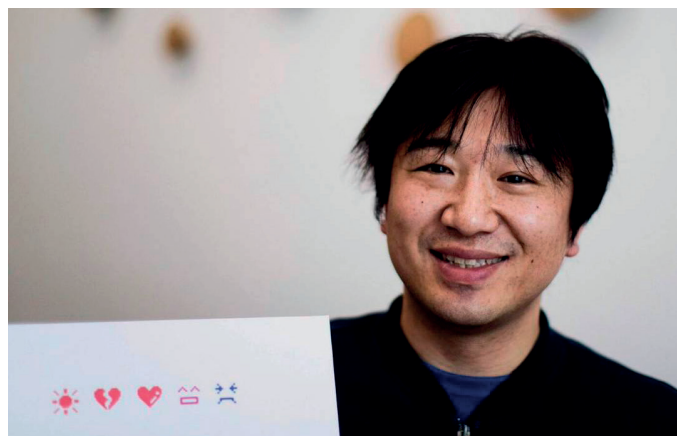
Vresnici nihče ne potrebuje emodžijev oziroma smeškov, ki v elektronski komunikaciji izražajo trenutno čustveno stanje posameznika. Večina nas je brez njih zmogla skoraj vse življenje, dokler sličice s srčki in jokajočimi obrazi pred približno desetimi leti niso požrle emotikonov iz oklepajev in vejic.

Pred tem je bilo dovolj, da ste na koncu sporočila postavili dvopičje in oklepaj in s tem izrazili vesel nasmeh. Ali nasprotno, visoko stopnjo nezadovoljstva – odvisno, v katero smer je bil obrnjen oklepaj. Za izražanje občutkov so zadostovala navadna ločila, dokler ni neizprosna sodobnost ljudem odvzela užitka zanašanja na komunikacijska sredstva, znana prejšnjim generacijam, ki so jih Evropejci obvladali že od časov Helade in starega Rima.

Črke in abecede sodobnemu človeku očitno niso dovolj, zato sem z vidika semiotike in socialnega jezikoslovja raziskal, zakaj so emodžiji postali tako množično razširjeni in priljubljeni.

Beseda emodži je izposojena iz japonsčine in dobesedno pomeni »slikovna beseda«. Na Japonskem se je emodži tudi prvič pojavil. Leta 1998 ga je ustvaril Shigetaka Kurita, uslužbenec telekomunikacijskega podjetja in navdušen oboževalec stripov manga. Prišel je na idejo, da bi smeške, sestavljene iz zahodnjaških ločil, nadomestil s standardnim nizom stiliziranih slik, ki izražajo različna čustva. A ideja ni bila povsem nova. Več desetletij je dobesedno lebdela v zraku. Že v zgodnjih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je francoski novinar Franklin Loufrani zaščitil smeška, grafično oznako za nasmeh, ki obstaja tako dolgo kot človeštvo samo. Podjetje, ki ga je ustanovil, The Smiley Company, je zdaj eden največjih imetnikov avtorskih pravic na svetu.

Beseda emodži je po zvoku podobna angleškemu neologizmu *emoticon*, ki se nanaša na čustvene simbole iz ločil. Nedvomno gre za sorodne jezikovne pojave, ki opravljajo isto funkcijo. Jezikoslovec Roman Jakobson jo je v šestdesetih letih 20. stoletja imenoval »fatična«. Fatične izjave so namenjene ohranjanju komunikacije, podobno kot začnemo pogovor z besedno zvezo »Dober dan!«, ne da bi pomislili na njen dobesedni pomen. V živem govoru lahko istemu namenu služijo medmeti vseh vrst: zdravo, adijo, hej, oh, ah,

Beseda emodži je izposojena iz japonsčine in dobesedno pomeni »slikovna beseda«. Leta 1998 ga je ustvaril Shigetaka Kurita, uslužbenec telekomunikacijskega podjetja in navdušen oboževalec stripov manga.

pa tudi intonacija in geste. A to še ni vse. Z vidika semiotike so emodžiji tudi oznake za čustva ter izražajo razpoloženje in duševno stanje govorca. Emotivna funkcija je za emodži osrednjega pomena, kar potrjujejo tudi empirične raziskave.

Jakobson je bil pripadnik ruskega modernizma in formalizma, vendar je veliko svojih del posvetil folklori in tradicionalni literaturi. Umrli je leta 1982 in ni doživel sedanje digitalne dobe. Formalisti so bili navdušeni nad »potujevanjem« – literarnim prijemom, ki spreminja običajne standarde dožemanja, zaradi česar postane znano neznano in nenavadno.

Recimo, da imate pred seboj podolgovato leseno ploščo z zapisi Velikonočnega otoka, v jeziku rapanui se imenujejo »rongorongo«. Ali kvadratne plošče iz Mohendža Dara, najdene v dolini Inda. Antične artefakte iztrgajo iz vaših rok in vam v roke potisnejo pametni telefon, na katerem zagledate podobne simbole, pomešane z latinico.

V zgodnjih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je francoski novinar Franklin Loufrani zaščitil smeška in ustanovil The Smiley Company, ki je zdaj eden največjih imetnikov avtorskih pravic na svetu. Njegov sin Nicolas pa je zaslužen, da je postal smajli fenomen po vsem svetu.

Leta 2010 so roman Hermana Melvilla Moby Dick »prevedli« v jezik emodži. Tako je z emodžiji zapisa najbolj znan uvodni stavek v svetovni književnosti – Recite mi Ishmael.

Na takšno besedilo se odzovete z zmedenostjo in zavedanjem, da ne živite ne na Velikonočnem otoku ne v Mohendžu Daru in niti ne v starem Egiptu, kjer so uporabljali hierogliffe. Emodžiji so osupljivi v svoji eksotičnosti – to je dober primer potujenega pogleda.

Z vidika socialnega jezikoslovja je pisava produkt prevladujočih politično-ekonomskih odnosov. Vendar jezik ni le družbena kategorija, ampak tudi instrument mišljenja. Dialektično gledano je moč jezika v tem, da oblikuje jezikovno sliko sveta in s tem vpliva na ekonomsko podlago: »V začetku je bila Beseda«. Ali iz tega sledi, da širjenje emodžijev kot bolj arhaične oblike pisave od abecede govori o starodavnih značilnostih digitalne dobe?

Dejstvo, da so emodžiji zamenjali emotikone, ima tudi tehnološko razlago. Leta 2010 si je več japonskih ponudnikov mobilnih telefonov prizadevalo za vključitev nabora standardiziranih emodžijev v mednarodni standard Unicode, ki opredeljuje sprejeti način, kako računalniški sistemi kodirajo besedilo. Ta odločitev je bila kontroverzna in informatiki jo še vedno kritizirajo, češ da ni nujna. Vendar pa sta že leta 2011 zahodna tehnološka velikana Apple in Google vključila podporo za emodži v svoje operacijske sisteme za mobilne naprave. V ta namen so uporabili tudi standard Unicode, ki je do sedaj dosegel ogromne razsežnosti. Poleg 26 latiničnih znakov Unicode vključuje približno 150.000 znakov iz 161 sodobnih in starih pisnih sistemov. Kar zadeva emodžije, jih je več kot 3500 – veliko za uradni standard!

Kako računalnik »vidi« emodži?

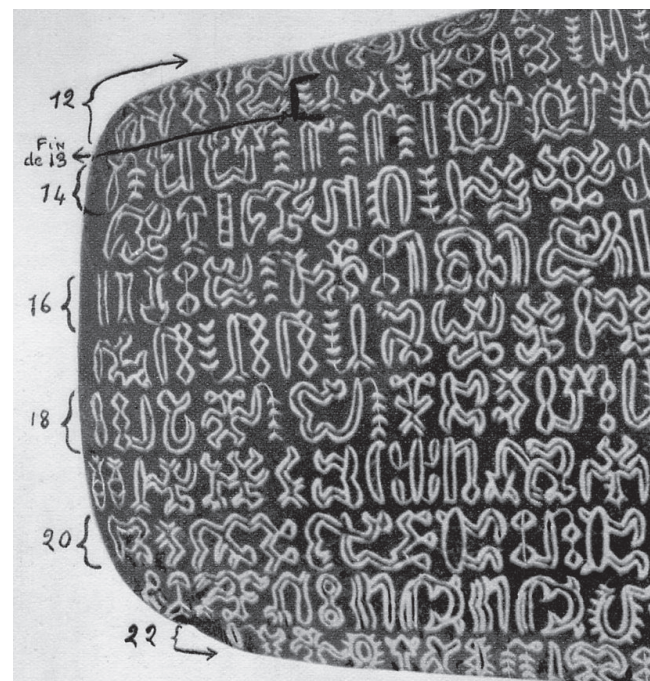
Emodžiji so na različnih napravah prikazani nekoliko drugače, vendar ima vsak znak svojo kodo, sestavljeno iz črk in števil. Na primer, znak Alien Monster je v UTF-32 definiran kot 0x0001F47E. Tako to »vidi« operacijski sistem. Več emodžijev ko je v sporočilu, težje bo sporočilo. To je včasih pomembno. Na primer, SMS je omejen na 160 latiničnih znakov, če pa poskusite uporabiti samo emodžije, potem več kot 70 »srčkov« ne bo prišlo v sporočilo. Pametni telefon nato SMS pretvori v MMS – sporočilo bo postalo večpredstavnostno in bo morda dražje, še posebej, če gostujete v tujem omrežju. V svetovnem merilu emodžiji dodatno obremenjujejo komunikacijske kanale, računalniško moč in porabo energije. Dodatna obremenitev omrežij in računalniških centrov, ki jo ustvarijo emodžiji, je resda zanemarljiva v primerjavi s sredstvi, ki se porabijo za prenos fotografij in videoposnetkov, vendar obstaja.

Z vidika računalništva emodžiji niso samo negospodarni, ampak tudi nevarni. Leta 2017 je razvijalec Vincent Desmurs našel zanimivo ranljivost v sistemu iOS. Zaporedje emodžijev bele zastavice, ničle in mavričnega znaka bi zamrznilo iPhone, kar bi povzročilo napako operacijskega sistema. Da bi nekomu drugemu sesuli pametni telefon, je bilo dovolj, da je bilo takšno sporočilo poslano v obliki SMS-a. Druga ranljivost, povezana z omejitvijo količine sporočil, bi lahko zamrznila aplikacijo WhatsApp. V kritični infrastrukturi, na primer v sistemu SWIFT, emodžiji niso podprti ravno zaradi varnosti in zaradi varčevanja komunikacijskega kanala.

Pismenost v dobi globalizma

Emodžiji imajo eno gotovo prednost. Kot skupek slik so razumljivi za govorce različnih jezikov, kar je idealno v globalističnih razmerah. Še posebej so postali priljubljeni na Japonskem, verjetno zato, ker Japonci hkrati uporabljajo dva sistema pisanja, kanji in kana, od katerih je prvi logografska pisava, izposojena od Kitajcev. Starodavne kitajske črke so bile logogrami: beseda se je prenašala v enem znaku. Emodžiji imajo enako lastnost.

Daljnovzhodne logografske sisteme v nasprotju z zahodnimi abecednimi pisavami, v katerih abecedni znaki predstavljajo foneme, človeški možgani obdelujejo drugače. Študije so pokazale, da so

**Nedešifrirana
abeceda
rongorongo**

Robot je prevajanje odlično opravil, še posebej impresivna pa je sposobnost umetne inteligence, da ujame pomen podrobnosti »emodži zgodbe«. Ena od njih je vključevala tudi piktogram noža, kar sam niti slučajno nisem povezal s carskim rezom, ChatGPT pa je brez težav razložil omenjeni simbol: »Porod je bil težak, zdravniki so opravili carski rez.« Majhen poskus s ChatGPT lahko torej nakazuje, da je pisanje emodžijev sposobno posredovati natančne podrobnosti zgodbe, če je znan kontekst. In to je nekaj več kot le fatična in čustvena funkcija.

Kaj je emocionalno delo?

Svoj esej sem začel s tezo, da je vsak pisni sistem produkt družbenopolitičnih in ekonomskih odnosov, in prišel do zaključka, da ima »emodži pisanje« lastnosti dialoga in čustvenosti. Emodžiji odražajo položaj »emocionalnega dela«, ki ga poznajo sociologi in je eden od osrednjih konfliktov digitalnega kapitalizma.

Koncept emocionalnega dela je v znanost o človeku vstopil v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Sociologinja Arlie Hochschild je opazovala stvaritve in natakariče ter ugotovila, da na delovnem mestu izkazujejo standardizirana čustva, ki so v skladu s pričakovanji potrošnikov in vodstva. Izkazalo se je, da na področju množičnih storitev vsako delo s stranko vključuje čustveno komponento. To velja tudi za učitelje, zdravnike, medicinske sestre, policiste in številne druge poklice, kjer je emocionalno vedenje zaposlenih predmet navodil in regulacije.

Nekoč je emocionalno delo segalo predvsem v zasebno sfero: predstavljajte si družinski portret, kjer sorodniki dokazujejo, kako »srečni« so, da so skupaj. Toda če v osebnem življenju čustva lahko odražajo iskrene občutke določene osebe, potem je na delovnem mestu iskrenost večinoma nesprejemljiva, tako kot je nesprejemljiva vsaka grimasa. Zaradi tega pride do emocionalne odtujenosti delavca, sama čustva (pa tudi mimika, govorica telesa, kretnje itd.) postanejo predmet kapitalističnih odnosov.

Digitalni kapitalizem popolnoma odtuji človeška čustva, kar se jasno vidi na primeru vplivnežev na družbenih omrežjih, kjer postane intenzivnost njihovega emocionalnega življenja in izkušenj tržno blago. Lastniki družbenih omrežij ne prodajajo le osebnih podatkov uporabnikov, ampak jih tudi izkoriščajo kot emocionalne delavce. Uporabniki so s konzumacijo vsebin vključeni v emocionalno delo že s svojimi reakcijami, izraženimi v obliki grafičnih podob. Standardizirane ikone v bistvu določajo, kaj in kako se lahko počutite v digitalni dobi.

Odtujitev emocij je njihova preobrazba v predmet menjave, nakupa in prodaje, kar omogoča digitalizacija občutkov z uporabo emodžijev. Ta proces trivializira čustva; žalost in sočutje se spremeni v »jokajoči emotikon«, ljubezen v »srce«, hrepenenje v »ogenj«. Obstaja inercija in predvidljivost reakcij, razvrstitev občutkov in poenostavitev pomena katerekoli izjave. Emodžiji vam omogočajo, da se odzovete tam, kjer bi človek v kontekstu abecednega pisnega sistema večkrat premislil, preden bi kaj napisal. Najverjetneje se sploh ne bi odzval.

Trženje in oglaševanje nenehno igrata na neopredeljeni status emodžijev med jezikom in vizualnim znakovnim sistemom, lezeta v dušo in zanikata njen obstoj. Politični boj se medtem širi na pisavo, Unicode consortium pa se spreminja v mesto spopada različnih vplivnih skupin, od katerih vsaka zahteva vključitev svojih simbolov v standard. Prepričujejo nas: »Vsi imajo radi emodžije! Potrebujemo več čustvenih simbolov!«

Množično sprejemanje emodžijev lahko v mnogih pogledih razumemo kot vrnitev k bolj arhaičnemu sistemu pisanja, ki se opira na vizualne znake namesto na zapleten jezik. Takšna primitivizacija pisave lahko kaže na boj digitalnega kapitala za občutke in pozornost uporabnika, končni cilj pa ni samo dobiček, pač pa tudi prikrit nadzor nad posameznikovim čustvenim svetom.

Ekstremna neenakost, ko sta moč in bogastvo skoncentrirana v rokah majhne skupine lastnikov digitalnih platform in *big tech*a, ki imajo izjemen vpliv na življenje slehernika in za to uporabljajo ogromne količine podatkov, ne more ne vzbuditi asociacij na despotske režime starega Vzhoda. Če je človek prej gledal v nebo in zvezde, zdaj gleda v črno ogledalo pametnega telefona. ■

